

Preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi pri mladoletnih prosilcih v sprejemnem centru

Smernice za skupinsko razpravo

**Smernice za skupinske razprave o preprečevanju
uporabe psihoaktivnih snovi z mladoletnimi prosilci
v sprejemnem centru**

**Uporabljajo se skupaj z animiranim filmom
agencije EUAA „Povsod je življenje“.**

Marec 2025

Evropski azilni podporni urad (EASO) se je 19. januarja 2022 preimenoval v Agencijo Evropske unije za azil (EUAA). Vsa sklicevanja na urad EASO ter njegovo gradivo in organe je treba torej razumeti kot sklicevanja na agencijo EUAA.

Rokopis je bil dokončan marca 2025.

Niti Agencija Evropske unije za azil (EUAA) niti osebe, ki delujejo v njenem imenu, niso odgovorne za uporabo podatkov iz te publikacije.

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2025

PDF ISBN 978-92-9418-053-7 doi:10.2847/9236851 BZ-01-25-014-SL-N

© Agencija Evropske unije za azil (EUAA), 2025

Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

Za vsako uporabo ali reprodukcijo elementov, ki niso last agencije EUAA, je treba pridobiti dovoljenje neposredno od ustreznih imetnikov pravic. Agencija EUAA ni imetnica avtorskih pravic v zvezi z naslednjimi elementi:

Ilustracija na naslovnici: Animirani film „Povsod je življenje“ © EUAA, 2024.

O smernicah

Zakaj so bile te smernice pripravljene? Uživanje psihoaktivnih snovi je bilo v državah članicah EU in pridruženih schengenskih državah ⁽¹⁾ prepoznano kot pomemben pojav v sprejemnih centrih. Agencija EUAA zato pri delu s prosilci, zlasti fanti, ki so opredeljeni kot najbolj ogrožena skupina, namenja pozornost preprečevanju. Te smernice so bile pripravljene kot dopolnitev animiranega filma agencije EUAA o preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi ⁽²⁾ in se uporabljajo skupaj z njo. Cilj obeh je pomagati strokovnjakom v sprejemnih centrih pri preventivnih pogovorih z mladoletnimi prosilci.

Kako so bile pripravljene te smernice? Skupina agencije EUAA za ranljivost je te smernice pripravila ob podpori strokovnjakov držav članic s področja uporabe in preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi, ranljivosti in duševnega zdravja. Ključno za postopek priprave je bilo posvetovanje s strokovnjaki iz Agencije Evropske unije za droge.

Kdo naj uporablja te smernice? Te smernice so namenjene strokovnjakom, ki delajo z mladoletnimi prosilci v sprejemnih centrih, vključno s socialnimi delavci, svetovalci, psihologi in učitelji. Koristni so lahko tudi za strokovnjake drugih profilov na področju sprejema, ki so usposobljeni za psihosocialno delo.

Kako uporabljati te smernice? Po uvodu so te smernice razdeljene na dva glavna dela. V prvem delu sta pojasnjena animirani film agencije EUAA o preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi in njegov namen. Drugi del vsebuje nasvete za vodenje skupinskih razprav z mladoletnimi prosilci, pri čemer se kot orodje uporablja animirani film. V prilogah je podan kratek pregled tem o uporabi psihoaktivnih snovi in preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi kot pomoč pri splošnem razumevanju strokovnjakov v sprejemnih centrih, ki bodo izvajali skupinske razprave z mladoletnimi prosilci.

Kako se te smernice navezujejo na druga orodja agencije EUAA? Te smernice dopolnjujejo druge vire agencije EUAA o duševnem zdravju in dobrem počutju, psihoizobraževanju ⁽³⁾ in psihosocialni ozaveščenosti osebja v prvi vrsti ⁽⁴⁾. Animirani film je del portala agencije EUAA Let's Speak Asylum (Pogovarjajmo se o azilu) (zagotavljanje informacij v sprejemnih centrih) ⁽⁵⁾. Vsa praktična orodja agencije EUAA so objavljena na spletnem mestu: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

⁽¹⁾ 27 držav članic EU ter Islandija, Lihtenštajn, Norveška in Švica.

⁽²⁾ EUAA, „Prevention of substance use“ (Preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi), kanal YouTube agencije EUAA, 13. december 2024, dostop 6. februarja 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=nsJPFgE517o&t=36s>. Animirani film je na voljo v angleščini in osmih jezikih, ki jih običajno govorijo prosilci za mednarodno zaščito, ki prihajajo v Evropo. Film je podnaslovljen tudi v 22 jezikih EU.

⁽³⁾ EUAA, *Praktični vodnik o duševnem zdravju in dobrem počutju prosilcev za mednarodno zaščito – del I za višje vodstvo*, november 2024, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-i-senior-management>; EUAA, *Praktični vodnik o duševnem zdravju in dobrem počutju prosilcev za mednarodno zaščito – del II za tiste, ki delajo v prvi vrsti*, november 2024, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>; EUAA, *Praktični vodnik o duševnem zdravju in dobrem počutju prosilcev za mednarodno zaščito – del III. Toolbox for the implementation of mental health and psychosocial support* (Nabor orodij za izvajanje podpore na področju duševnega zdravja in psihosocialne podpore), november 2024, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-iii-toolbox>; EUAA, *How can I support my child during difficult times?* (Kako lahko pomagam svojemu otroku v težkih časih?), junij 2023, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-can-i-support-my-child-during-difficult-times>; EUAA, *How can I deal with situations in which my parents seem sad, worried, or angry?* (Kako se lahko spoprimem z razmerami, kadar se zdijo moji starši žalostni, zaskrbljeni ali jezni?), junij 2023, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-can-i-deal-situations-which-my-parents-seem-sad-worried-or-angry>; EUAA, *How to handle situations when my friend or sibling is sad, angry or does dangerous things?* (Kako ravnati, ko je moj prijatelj ali sorojenec žalosten, jezen ali počne nevarne stvari?), junij 2023, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-handle-situations-when-my-friend-or-sibling-sad-angry-or-does-dangerous-things>.

⁽⁴⁾ EUAA, „Psychological First Aid“ (Psihosocialna prva pomoč), kanal YouTube agencije EUAA, 26. junij 2023, dostop 6. februarja 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=kbcCUeng8uI> skupaj z [navodili](#).

⁽⁵⁾ EUAA, portal Let's Speak Asylum (Pogovarjajmo se o azilu), januar 2023, dostop 23. februarja 2025, <https://lsa.euaa.europa.eu/>.

Kazalo

Seznam okrajšav.....	5
1. Uvod	6
1.1. Namen teh smernic	7
1.2. Kdo naj uporablja te smernice?	8
2. Animirani film agencije EUAA o preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi	9
2.1. Namen in ciljna skupina	9
2.2. Glavna sporočila, teme in simboli.....	10
2.3. Zgodba	11
3. Vodenje skupinskih razprav z mladoletnimi prosilci s pomočjo animiranega filma agencije EUAA	12
3.1. Priprava in zaščitni ukrepi.....	12
3.2. Vodenje skupinske razprave	13
3.2.1. Uvodni del skupinske razprave	14
3.2.2. Nasveti za vodenje skupinske razprave – 1. faza	15
3.2.3. Nasveti za vodenje skupinske razprave – 2. faza	17
3.2.4. Zaključek skupinske razprave.....	18
Priloge o dodatnih informacijah za izvajalce preventivnih skupinskih razprav.....	20
Priloga I. Uporaba psihoaktivnih snovi in njen vpliv na mlade	20
Priloga II. Kaj je učinkovito preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi?	23

Seznam okrajšav

Okrajšava	Opredelitev
države EU+	27 držav članic EU ter Islandija, Lihtenštajn, Norveška in Švica
EU	Evropska unija
EUAA	Agencija Evropske unije za azil
EUDA	Agencija Evropske unije za droge
EUPC	evropski program preventive
Konvencija o statusu beguncev	Konvencija o statusu beguncev iz leta 1951 in njen Protokol iz leta 1967 (v azilni zakonodaji EU in na SEU se zanj uporablja izraz „Ženevska konvencija“)
REITOX	evropsko informacijsko omrežje za področje prepovedanih drog in zasvojenosti z drogami (Réseau Européen d'Information sur les Drogues et les Toxicomanies)

1. Uvod

Novejše študije agencije EUA kažejo, da je uporaba psihoaktivnih snovi v sprejemnih centrih po Evropi razširjen pojav, ki se uvršča med tri poglavitne razloge za skrb na področju duševnega zdravja in ključne opozorilne znake za kritične incidente ⁽⁶⁾. Poglobljena analiza, ki sta jo na to temo pripravili Agencija Evropske unije za droge (EUDA) in Agencija Evropske unije za azil (EUA) ⁽⁷⁾, je pokazala, da strokovni delavci v sprejemnih centrih v državah članicah EU in pridruženih schengenskih državah (države EU+) uporabo psihoaktivnih snovi dojemajo kot veliko težavo (27 %) oziroma kot občasen problem (50 %) ⁽⁸⁾.

Ugotovljeni vzroki so povezani z izkušnjami pred potjo, med njo in po prihodu. To vključuje travmatične dogodke v državah izvora ali med tranzitom, izgubo skupnosti in socialne podpore, pomanjkanje vključenosti v smiselne dejavnosti ter negotovost, ki jo povzročajo dolgotrajni azilni postopki ali brezposelnost v državah gostiteljicah ⁽⁹⁾. Med vidnejše posledice, povezane z uporabo alkohola, prepovedanih substanc in zdravil na recept pri prosilcih, spadajo predvsem težave v duševnem zdravju, socialne težave, kot sta brezposelnost in spori z družino, drugimi stanovalci ali osebjem, ter agresivnost, v manjši meri pa tudi zanemarjanje izobraževanja in težave v zvezi z njim.

Študija kot najbolj ogroženo skupino opredeljuje mlade, samske moške prosilce, vključno z mladostniki in mladoletniki brez spremstva. Podobno kot njihovi vrstniki iz držav EU+ so lahko tudi mladostniki med prosilci nagnjeni k tveganemu vedenju in eksperimentiranju, kar lahko vključuje tudi uporabo psihoaktivnih snovi. Pri tem so lahko ranljivi zaradi tveganj, povezanih s potovanjem, in kritičnih sprememb, ki jih doživijo ob prihodu v novo državo in vložitvi prošnje za mednarodno zaščito v njej. Mnogi med čakanjem na odločitev o prošnji za mednarodno zaščito doživljajo negotovost. Poleg tega se tisti, ki v Evropo prihajajo brez spremstva, srečujejo z izzivi samostojnega obvladovanja svojega položaja, medtem ko sta njihova družina in skupnost pogosto daleč stran.

Agencija EUA je za obravnavo teh vprašanj pripravila animirani film z naslovom „Povsod je življenje“, ki je namenjen mladoletnim fantom v sprejemnih centrih v državah EU+. Služi kot orodje za lažje izvajanje preventivnih pogovorov in morebitnih drugih ustreznih pobud v teh okoljih.

⁽⁶⁾ EASO, *Mental health of applicants for international protection in Europe – Initial mapping report* (Duševno zdravje prosilcev za mednarodno zaščito v Evropi – poročilo o začetnem pregledu), julij 2020, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/report-mental-health-applicants>; EASO, *Consultation with Applicants for International Protection on Mental Health A participation approach – support by the Member States and civil society* (Posvetovanja s prosilci za mednarodno zaščito o duševnem zdravju – participativni pristop, ki ga podpirajo organi držav članic in civilna družba), december 2021, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/consultation-applicants-international-protection-mental-health>; EUA, *Critical incident management in the field of asylum and reception* (Obvladovanje kritičnih incidentov na področju azila in sprejema), 2022, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/critical-incident-management-field-asylum-and-reception>.

⁽⁷⁾ EMCDDA-EUA, *Professionals working in reception centres in Europe: an overview of drug related challenges and support needs* (Strokovnjaki, ki delajo v sprejemnih centrih v Evropi: pregled izzivov, povezanih z drogami in potrebami po podpori), oktober 2023, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/professionals-working-reception-centres-europe-overview-drug-related-challenges-and-support-needs>.

⁽⁸⁾ Prav tam, str. 21.

⁽⁹⁾ Prav tam, str. 21–22.

1.1. Namen teh smernic

Te smernice vsebujejo nasvete za uporabo animiranega filma agencije EUAA „Povsod je življenje“ za razpravo o spodaj navedenih temah z mladoletnimi prosilci:

- kako fantje prosilci doživljajo življenje v sprejemnem centru in katere težave jih najbolj mučijo;
- na kaj naj se osredotočijo med čakanjem na odločitev o prošnji;
- druženje in ohranjanje stikov med bivanjem v sprejemnem centru;
- spodbujanje h konstruktivnemu spoprijemanju s težavami s pomočjo razpoložljivih virov.

Te smernice vsebujejo tudi zgoščen pregled:

- uporabe psihoaktivnih snovi, njenega stopnjevanja v problematično uporabo in motenj, povezanih z njo, s poudarkom na mladih ([Priloga I. Uporaba psihoaktivnih snovi in njen vpliv na mlad](#));
- preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi s poudarkom na pomenu zdravega okolja in socialnih vezi ([Priloga II. Kaj je učinkovito preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi?](#)).

Pregledi, navedeni v prilogah, so strokovnim delavcem v sprejemnih centrih v pomoč pri splošnem razumevanju obeh tem.

Te smernice ne obravnavajo naslednjih tem:

- motenj zaradi uporabe psihoaktivnih snovi in s tem povezane škode;
- vrst snovi, ki se pogosto uporabljajo v Evropi, in njihovih učinkov.

Omenjene teme so izključene iz razgovorov na podlagi animiranega filma agencije EUAA. Če kateri od fantov izrazi potrebo po pogovoru o posledicah uporabe psihoaktivnih snovi ali o možnostih podpore, se priporoča posvet s strokovnjaki s področja drog ali uporaba virov, kot sta evropsko informacijsko omrežje za področje prepovedanih drog in zasvojenosti z drogami (mreža REITOX) agencije EUDA ⁽¹⁰⁾ ter certificirani inštruktorji evropskega programa preventive (EUPC) ⁽¹¹⁾.

⁽¹⁰⁾ EUDA, mreža REITOX nacionalnih informacijskih točk, spletna stran agencije EUDA, dostop 15. januarja 2025, https://www.euda.europa.eu/about/partners/reitox_en. Mreža REITOX se nanaša na mrežo agencije EUDA akterjev na področju spremljanja drog na nacionalni ravni. Sestavlja jo 30 imenovanih nacionalnih institucij ali agencij, odgovornih za zbiranje podatkov in poročanje o drogah in odvisnosti od njih. Te institucije se imenujejo „nacionalne informacijske točke“ ali „nacionalni observatoriji za droge“.

⁽¹¹⁾ EUDA, „European Prevention Curriculum (EUPC): list of trainers and master trainers“ (Evropski program preventive (EUPC): seznam inštruktorjev in višjih inštruktorjev), spletna stran agencije EUDA, dostop 15. januarja 2025, https://www.euda.europa.eu/best-practice/european-prevention-curriculum-eupc/list-of-trainers_en. Seznam inštruktorjev je na voljo po državah.

1.2. Kdo naj uporablja te smernice?

Smernice so namenjene strokovnim delavcem, ki delajo z mladostniki prosilci, vključno socialnim delavcem, svetovalcem, psihologom, skrbnikom za ranljive osebe, učiteljem ter strokovnim delavcem v sprejemnih centrih drugih profilov, če imajo ustrezno izobrazbo ali so usposobljeni za psihosocialno delo. Smernice lahko uporabljajo tudi tolmači in kulturni posredniki, ki podpirajo skupinske razprave z mladoletnimi fanti.

Od strokovnjakov v sprejemnih centrih, ki sodelujejo v teh razpravah, se ne pričakuje, da imajo strokovno znanje o uporabi psihoaktivnih snovi ali da zagotavljajo s tem povezane informacije.

2. Animirani film agencije EUAA o preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi

Animirani film agencije EUAA o preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi je usklajen s pristopom na področju duševnega zdravja in psihosocialne podpore, ki je danes splošno razširjen med humanitarnimi akterji. Ta pristop priznava pomen preventive v okviru zdravstvenega varstva na področju duševnega zdravja za prosilce. Pristop zajema obravnavo psihosocialnih potreb prosilca že od prihoda, kar se doseže z zagotavljanjem osnovnih storitev in varnosti, med celotnim bivanjem pa je treba krepiti vključenost v skupnost, družinske vezi, socialne mreže in psihoizobraževanje, kar pomaga zmanjševati tveganja za negativne oblike spoprijemanja s težavami, kot je uporaba psihoaktivnih substanc, ter graditi odpornost⁽¹²⁾.

Animirani film poleg tega sledi pristopu agencije EUDA k preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi, ki temelji na dokazih ter poudarja ustvarjanje okolij, ki ne spodbujajo rabe drog, vzpostavljanje zdravih medosebnih odnosov in vključevanje ogroženih posameznikov v smiselne vsakodnevne dejavnosti.

Animirani film je zasnovan kot pomoč uradnikom v prvi vrsti pri vzpostavljanju stika z mladoletnimi prosilci, s čimer jim olajša pogovor o izzivih in konstruktivni rabi časa v sprejemnem centru. Ne osredotoča se na samo uporabo psihoaktivnih snovi in ne vsebuje sporočil prepovedi, svaril ali kaznovanja, saj so se ta pri preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi med mladimi izkazala za neučinkovita.

2.1. Namen in ciljna skupina

Animirani film je namenjen mladoletnim prosilcem (starim od 14 do 17 let) za preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi in negativnega spoprijemanja s težavami. Izhaja iz predpostavke, da je mogoče negativno spoprijemanje s težavami mladostnikov prosilcev, vključno z uporabo psihoaktivnih snovi, preprečiti s celostnim pristopom k obravnavi njihovega položaja. Ta vključuje pogovor (skupinsko razpravo) o spremembah, ki jih doživljajo, njihovih občutkih in virih, ki so jim na voljo v sprejemnem centru, kot so socialna opora in dejavnosti, na primer šport ali učenje. Spodbuja jih, da čas v sprejemnem centru med čakanjem na odločitev o prošnji za azil izkoristijo na zdrav in produktiven način⁽¹³⁾.

Animirani film naj se prikazuje fantom prosilcem, ki nimajo izkušenj z uporabo psihoaktivnih snovi ali pa so z njimi eksperimentirali oziroma jih uporabljajo občasno. Uporaba animiranega

⁽¹²⁾ EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection – Part I. for Senior Management* (Praktični vodnik o duševnem zdravju in dobrem počutju prosilcev za mednarodno zaščito – del I za višje vodstvo), november 2024, str. 29–30, dostop 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-i-senior-management>.

⁽¹³⁾ Za pomen teh izrazov glej [Priloga I. Uporaba psihoaktivnih snovi in njen vpliv na mlad.](#)

filma za preventivni pogovor z mladostniki prosilci, ki psihoaktivne snovi uporabljajo pogosto, na škodljiv način ali so od njih odvisni, ni priporočljiva.

Animirani film naj se prikazuje mladostnikom prosilcem po registraciji in namestitvi v sprejemnem centru. Zasnovan je za obdobje čakanja na odločitev, ki lahko traja več mesecev. Ta čas je mogoče izkoristiti za pomoč pri razvijanju znanj in veščin, ki jih bodo potrebovali po prejemu odločbe in koncu bivanja v sprejemnem centru. V zvezi s tem je ključnega pomena, da so seznanjeni z vsemi razpoložljivimi viri v sprejemnem centru, ki jim lahko pomagajo preprečevati negativno spoprijemanje s težavami.

2.2. Glavna sporočila, teme in simboli

Animirani film vsebuje naslednja **ključna sporočila** za mladoletne prosilce med bivanjem v sprejemnem centru.

Izzivi, s katerimi se srečuješ, so upravičeni in priznani:

- čustva, ki jih doživljaš po prihodu in med čakanjem na odločitev o prošnji, kot so skrb, stres, razočaranje, upanje, so naravna in upravičena;
- negativni mehanizmi spoprijemanja, kot je uporaba psihoaktivnih snovi, se nekaterim morda zdijo kot rešitev v negotovosti in skrbih, zato se lahko pogovorimo o razlogih za to.

Obstajajo priložnosti za spoprijemanje s težavami in koristno preživljanje časa v sprejemnem centru:

- na voljo so viri, ki ti lahko pomagajo uporabiti pozitivne mehanizme za spoprijemanje s težavami:
 - za informacije in podporo se obrni na osebje v sprejemnem centru in strokovne delavce za psihosocialno pomoč;
 - za obravnavo zdravstvenih težav ali simptomov se obrni na zdravstveno osebje;
 - za navezovanje stikov in druženje se poveži z drugimi stanovalci;
 - bodi aktiven in se vključuj v skupinske dejavnosti;
- zaupaj v svoje moči, vire in odpornost.

Ključne **teme**, obravnavane v animiranem filmu, vključujejo:

- osamljenost, prijateljstvo in izbiranje prijateljev;
- druženje v novi državi;
- prilagajanje (npr. učenje lokalnega jezika);
- negativne mehanizme za spoprijemanje (npr. uporaba psihoaktivnih snovi);
- želje za prihodnost (npr. prihodnji poklic);

- pozitivne mehanizme spoprijemanja in razpoložljive vire v sprejemnem centru;
- na koga se obrniti in komu zaupati med čakanjem na odločitev o prošnji.

Animirani film uporablja **simbole**, kot so zmaj, avtomehanik in oblaki, za ponazoritev in obravnavo zgoraj naštetih tem v različnih državah in okoliščinah (za razlago simbolov glejte oddelek [3.2. Vodenje skupinske razprave](#)).

2.3. Zgodba

Animirani film prikazuje Ahmada, 16-letnega afganistanskega fanta, ki kot mladoletni prosilec za azil brez spremstva že več mesecev biva v sprejemnem centru. Pripoveduje o svojih mešanih občutkih in skrbah ob prihodu ter o tem, kako se je med čakanjem na odločitev pozitivno spoprijemal s težavami in se izogibal negativnemu vedenju, kot je uporaba psihoaktivnih snovi. Ahmad je poiskal podporo pri osebju, se udeleževal skupinskih dejavnosti in navezal prijateljstva, kar mu je pomagalo, da se je počutil bolje in postal del skupnosti stanovalcev, s tem pa je lažje obvladoval skrbi in se bolj dejavno vključeval v dogajanje.

Animirani film prikazuje Ahmadovo bivanje v dveh sprejemnih centrih. Sprva stanuje v bivalnem zabojniku z mešano populacijo, preden ga premestijo v specializiran center za mladoletnike brez spremstva.

Opomba: Animirani film je splošne narave in je bil razvit za uporabo v vseh državah EU+, zato je prikazani kontekst sprejemnega centra za nekatere države EU+ morda bolj, za druge pa manj realističen.

3. Vodenje skupinskih razprav z mladoletnimi prosilci s pomočjo animiranega filma agencije EUA

Skupinske razprave se izvajajo v sprejemnih centrih, kjer so mladim proslcem na voljo rekreacijske, podporne in izobraževalne dejavnosti (bodisi v okviru centra bodisi prek napotitev). To je ključni predpogoj za organizacijo tovrstnih preventivnih razprav. Poleg tega je priporočljivo, da so take razprave vključene v širši nabor psihosocialne podpore in rekreativnih dejavnosti, ki so na voljo proslcem.

3.1. Priprava in zaščitni ukrepi

Sestava in okvir skupine

- Od 6 do 10 mladoletnih proslcev (starih od 14 do 17 let), brez spremstva, z ločenim spremstvom ali v mešani skupini.
- Mladoletni prosilci, ki niso uporabniki psihoaktivnih snovi ali imajo izkušnje z zmerno ali občasno uporabo psihoaktivnih snovi.
- Od 60 do 90 minut razprave s 15-minutnim odmorom, če se podaljša na 90 minut.

Časovni potek

- Začne naj se od drugega meseca bivanja naprej, ko so vsi sprejemni postopki, vključno z namestitvijo, zaključeni in se udeleženci počutijo bolj ustaljene.
- Srečanja naj se načrtujejo tako, da se ne prekrivajo z drugimi obveznostmi udeležencev (izobraževanje, jezikovni tečaji, šport).

Zagotovljena udeležba. Poskrbite, da se organizirajo razprave za vse zainteresirane mladostnike.

Informirano in prostovoljno sodelovanje. Udeležence in njihove skrbnike/zakonite zastopnike predhodno obvestite o namenu in obliki razprave ter pridobite njihovo soglasje za sodelovanje. O časovnem poteku se dogovorite skupaj.

Dostopnost podpore. Udeležence obvestite, da bo po potrebi na voljo nadaljnja podpora socialnega delavca ali mentorja.

Varen prostor

- Prosilci v hudi duševni stiski ali krizi ne smejo biti del skupine, da razprava ne bi povzročila dodatnih stisk.
- Zagotovite, da udeleženec, ki bi med razpravo doživel stisko, takoj prejme strokovno pomoč in se lahko po potrebi o temah pogovori pozneje individualno.
- Po srečanju opravite izpraševalni sestanek s tolmačem, še zlasti če je bil tudi sam nekoč prosilec.

Pristop k razpravi

- Vse udeležence spodbujajte k izmenjavi mnenj, vendar jih v to ne silite. Tudi tiha udeležba je lahko koristna.
- Izražena mnenja obravnavajte kot dragocena sama po sebi; izogibajte se vrednotenju v smislu „pravilno ali napačno“.
- Postavljajte dodatna vprašanja za boljše razumevanje misli in odzivov udeležencev. Ostanite odprti za različne odzive, ki jih lahko izrazijo: odobravanje, obsojanje, čustva, kritike, vprašanja ali zadržanost.

Jezik in tolmačenje

- Vodje razprave naj govorijo jezik udeležencev ali pa sodelujejo s tolmačem oziroma kulturnim posrednikom.
- Tolmače je treba seznaniti z namenom razprave in vsebino teh smernic.
- Jezik mora biti starosti primeren, preprost, empatičen in spodbuden.
- Udeleženci naj imajo skupen jezik (materni ali drugi jezik). Skupine z več jeziki zahtevajo več tolmačev, kar lahko upočasni razpravo in vpliva na skupinsko dinamiko.

3.2. Vodenje skupinske razprave

Skupinsko razpravo vodi vodja razprave, po potrebi ob podpori tolmača ali kulturnega posrednika. Vodja razprave in tolmač si morata animirani film ogledati vnaprej ter se pred srečanjem sestati, da razjasnita namen ter se dogovorita o poteku in strukturi razprave.

Priporočljivo je, da razprava poteka v dveh fazah, z uvodno in zaključno fazo.

Potek	Trajanje	Cilj	Izvedba
Uvod	10 min	Ogrevanje skupine fantov za razpravo in določitev pravil.	• Medsebojna predstavitev. • Kratka igra.
1. faza	40 min	Pogovor o glavnih temah animiranega filma, s poudarkom na tistih, ki jih izberejo udeleženci.	• Prikaz celotnega animiranega filma. • Ponovno predvajanje ključnih prizorov iz animiranega filma.
Odmor (15 minut)			
2. faza	15 min	Seznanitev udeležencev z viri, ki so na voljo v njihovem sprejemnem centru.	• Predstavitev pomembnih informacij in drugih razpoložljivih vizualnih gradiv.
Zaključek	10 min	Poudarek pomena udeležbe fantov in povabilo k izmenjavi vtisov o sami skupinski razpravi.	• Kratek zaključni krog z vsemi udeleženci.

3.2.1. Uvodni del skupinske razprave

Sedežni red

Priporočljivo je, da so stoli, vključno s stoli za vodjo razprave in tolmača, razporejeni v polkrog. Poskrbite, da imajo vsi enako dober pogled na zaslon.

Ogrevanje

- Udeleženci naj se predstavijo, če se med seboj ne poznajo ⁽¹⁴⁾.
- Za ustvarjanje sproščenega vzdušja lahko po potrebi odigrate kratko igro ⁽¹⁵⁾.
- Če se udeleženci že poznajo, nadaljujte neposredno z naslednjim korakom.

Določitev pravil skupine

Pred začetkom skupaj določite nekaj osnovnih pravil, kot so:

- medsebojno poslušanje;
- spoštovanje različnih mnenj;
- prisotnost (brez telefonov/brez vstopanja in izstopanja).

⁽¹⁴⁾ Udeleženci si lahko na primer podajajo žogo. Udeleženec z žogo se lahko predstavi, tako da pove svoje ime in enega od svojih interesov, nato pa žogo poda naslednjemu udeležencu.

⁽¹⁵⁾ Kratka igra lahko vključuje vprašanja o preferencah (najljubši šport, sadež, del dneva), pri čemer vsak fant na kratko pojasni svojo izbiro. Odgovori naj bodo kratki.

Pojasnite:

- namen in trajanje razprave;
- da razprava ni povezana z obravnavo njihove prošnje za azil;
- da ni pravih ali napačnih odgovorov, temveč je pomemben skupni pogovor na podlagi vtisov in mnenj o animiranem filmu;
- da lahko udeleženci kadar koli odidejo, če se ne počutijo dobro.

Ogled animiranega filma: Skupini predvajajte animirani film, dolg 2 minuti in 51 sekund.

Začnite z vprašanjem: „Kaj je v tem animiranem filmu na vas naredilo poseben vtis?“

3.2.2. Nasveti za vodenje skupinske razprave – 1. faza

Opredelitev in obravnavanje tem, ki zanimajo udeležence.

Razprava je namenjena obravnavi odzivov udeležencev na animirani film in opredelitvi tem, ki jih zanimajo, brez vsiljevanja zamisli. Različne skupine mladoletnih prosilcev se lahko osredotočajo na različne teme, odvisno od njihovih osebnih okoliščin, izkušenj itd. Teme lahko zajemajo samoto, prilagajanje na novo državo ali poklicne cilje. Nekateri se bodo morda želeli pogovarjati tudi o drogah in kriminalu. Vsaka izpostavljena tema je primerna za razpravo, vodje razprave pa morajo zagotoviti, da ohranijo osredotočenost na preventivo in krepitev odpornosti udeležencev.

V nadaljevanju so predstavljeni nasveti za uporabo tem in simbolov iz animiranega filma za vodenje smiselne razprave. Rubrika „poudarki iz zgodbe“ pojasnjuje ključne dele animiranega filma.

Animirani film o preprečevanju uporabe psihoaktivnih snovi „Povsod je življenje“ – glavne teme	
Prvi stik s sprejemnim centrom in novim okoljem	Časovni potek: 00:00–00:35
Glavna sporočila	Izzivi in občutki, s katerimi se srečujete ob prihodu v novo državo, so upravičeni in priznani.
Usmerjevalna vprašanja	Prihod v novo državo je lahko izziv. Katere stvari so bile po vaših izkušnjah zahtevne in katere pozitivne oziroma v pomoč? Znajti se v novem okolju je lahko težko. Katere stvari so bile po vaših izkušnjah zahtevne in katere pozitivne oziroma v pomoč?
Teme za razpravo	• jezik • nova kultura in pravila • druge teme, ki jih izpostavijo udeleženci
Glavni simboli	Bivalni zabojniki: predstavljajo začasno obdobje v življenju prosilcev.
Poudarki iz zgodbe animiranega filma. Ahmad, 16-letni mladoletnik brez spremstva iz Afganistana, prispe v sprejemni center z bivalnimi zabojniki, počuti se negotovega in ne pozna okolice. Srečuje se s samoto, kulturnimi razlikami in z nujnostjo učenja pravil novega okolja.	

Oklevanje pri prilagajanju na novo državo		Časovni potek: 00:35–1:20
Glavna sporočila	Izzivi in občutki, s katerimi se srečujete pri prilagajanju na življenje v sprejemnem centru in novo kulturo, so upravičeni in priznani.	
Usmerjevalna vprašanja	Če je nekomu med bivanjem v sprejemnem centru dolgčas ali ima skrbi, kaj menite, da bi mu pomagalo, da bi se imel bolje? Kaj mislite, da bi taki osebi pomagalo, da bi se počutila bolje?	
Teme za razpravo	• osamljenost • dolgčas • domotožje po domu, družini in prijateljih • tesnoba zaradi prilagajanja in izida prošnje za azil • izbiranje pravih prijateljev • negativni mehanizmi spoprijemanja (kajenje, pitje, droge) • druge teme, ki jih izpostavijo udeleženci	
Glavni simboli	Oblaki: predstavljajo minevanje časa; slabo povezanost z resničnostjo. Noč: predstavlja slabo razpoloženje, dejavnosti z negativnimi posledicami, žalost.	
Poudarki iz zgodbe animiranega filma. Ahmad sedi sam v sobi in gleda v oblačno nebo, kar simbolizira minevanje časa brez dela. Počuti se osamljenega in preobremenjenega z novo situacijo, misli na svojo družino in prijatelje doma. Prizor izraža žalost in skrb, ko se Ahmad trudi ugotoviti, kako se prilagoditi novemu življenju. V naslednjem prizoru Ahmad zagleda skupino fantov zunaj sprejemnega centra. Pozno zvečer je, kadijo, pijejo in morda uporabljajo droge. Vendar opaža, da se tudi oni ne počutijo dobro in da ne vedo, kako naj se znajdejo v novem življenju. Odloči se, da se jim ne bo pridružil. Ahmadu je jasno, da njegov cilj ob prihodu v novo državo ni uporaba drog za vključevanje v družbo.		
Konstruktivna raba časa v sprejemnem centru za doseganje prihodnjih ciljev		Časovni potek: 1:20–2:38
Glavna sporočila	Čas v sprejemnem centru je mogoče izkoristiti na zdrav in koristen način za učenje in pripravo na življenje po odločbi o azilu. Odporni ste in s pomočjo prijateljev ter podpore osebja se lahko med čakanjem na odločitev počutite vključene in zadovoljne.	

Usmerjevalna vprašanja	Zakaj so dobri prijatelji pomembni? Kaj pomeni biti dober prijatelj? Kateri poklic bi želeli opravljati in zakaj? Katere veščine so potrebne za ta poklic? Kaj najbolj cenite glede svoje domovine in kulture? Če bi imeli priložnost ustvariti nadaljevanje tega animiranega filma – kako bi nadaljevali Ahmadovo zgodbo? <i>Alternativni pristop</i> Kaj menite o načinu, kako je Ahmad uredil svoje bivanje v sprejemnem centru – je to koristno? Ali menite, da Ahmad počne nekaj, kar bi lahko tudi vi poskusili početi pogosteje? Imate kakšne druge zamisli?
Teme za razpravo	• prijateljstvo: izbiranje dobrih prijateljev in izogibanje slabim vplivom • pridobivanje poklica: osredotočanje na veščine, potrebne za prihodnji poklic • odpornost • pomen domače kulture in jezika
Glavni simboli	Zmaj: predstavlja svobodo, odpornost, upanje, timsko delo in prijateljstvo (zmaja spuščata dve osebi). <i>Spuščanje zmajev je priljubljen šport na prostem v državah, kot sta Afganistan ali Sirija.</i> Avtomehanik: predstavlja poklic, ki prinaša izpolnitev in neodvisnost.

Poudarki iz zgodbe animiranega filma. Ahmad se odloči, da se bo izogibal uporabi drog za vključevanje in se raje osredotoči na svoj cilj, ki je pridobitev poklica. Oblaki pred njegovim oknom se spremenijo v zmaja, ki simbolizira njegove prihodnje cilje. V naslednjem prizoru, ki predstavlja prihodnost, je Ahmad starejši in dela kot avtomehanik.

Naslednji prizor prikazuje, kako se je Ahmad preselil v specializiran center za mladoletnike brez spremstva, kjer sodeluje pri dejavnostih, spozna dobre prijatelje, kot je Huseyin, in obiskuje jezikovne tečaje. Skupaj preživljajo čas, spuščajo zmaje in delajo domače naloge.

Zadnji prizor prikazuje Ahmada, ki se po telefonu pogovarja s sorodnikom, se pripravlja na športno igro s prijatelji in se sreča s svojim socialnim delavcem, kar ponazarja njegov dobro strukturiran čas v sprejemnem centru.

Opomba: Morda se vsi fantje ne bodo poistovetili s spuščanjem zmaja (nekaterim se morda zdi, da je namenjeno samo majhnim otrokom). V takem primeru jih lahko vprašate o dejavnosti/igri, v kateri uživajo s prijatelji.

3.2.3. Nasveti za vodenje skupinske razprave – 2. faza

Predstavitev virov, ki so na voljo udeležencem.

Razprava o „izbranih“ temah bo privedla do pogovora o virih, ki so na voljo v sprejemnem centru in mladostnikom pomagajo, da čas preživljajo na strukturiran in zdrav način.

Posredovali boste informacije o dostopu do informacij, zdravstveni in psihološki podpori, učenju jezika, pomoči pri šolanju ter o rekreativnih, športnih in kulturnih dejavnostih.

Poleg tega boste predstavili strokovno osebje v centru, kot so socialni delavci, medicinske sestre, zdravniki in psihologi, če so na voljo. Cilj je spodbuditi fante, da sprejemni center začnejo dojemati kot skupnost in da po potrebi poiščejo pomoč osebja ter tako izkoristijo vire, ki so jim na voljo.

Konstruktivna raba časa v sprejemnem centru za pridobivanje informacij, podpore ali navodil		Časovni potek: 1:41–2:10
Glavna sporočila	V sprejemnem centru so na voljo viri, ki vam bodo v pomoč pri rabi časa na zdrav način. Če imate potrebe, jih sporočite ustreznemu osebju. Ko potrebujete informacije in usmeritve, poiščite podporo in postavljajte vprašanja.	
Usmerjevalna vprašanja	Ali veste, kdaj se lahko obrnete na osebje za pomoč? Ali ste seznanjeni z družabnimi, izobraževalnimi in rekreativnimi dejavnostmi v tem centru?	
Teme za razpravo	• pomen zdravstvene, psihosocialne podpore ter podpore pri šolanju in učenju jezika (pogovorite se le o tistih, ki so na voljo in dostopne) • organizacija dneva in razpoložljive rekreativne dejavnosti • konkretni razpoložljivi družabni, zdravstveni, izobraževalni in rekreacijski viri	
Glavni simboli	Zmaj: predstavlja prijateljstvo, timsko delo, medvrstniško podporo. Osebje v sprejemnem centru (medicinska sestra, strokovni delavec): predstavlja pomen medčloveških stikov in iskanja podpore.	
Poudarki iz zgodbe animiranega filma. Ahmad se obrne na osebje po pomoč. Pogovori se s socialnim delavcem za nasvet o družabnem življenju v sprejemnem centru in obišče medicinsko sestro zaradi zdravila proti bolečinam. Tudi Ahmadov prijatelj Huseyin poišče nasvet pri socialnem delavcu, ki mu prisluhne in ga usmeri, po potrebi pa mu morda predlaga obisk psihologa. Animirani film se zaključi s sporočilom, ki mlade spodbuja, naj se za pomoč obrnejo na osebje v sprejemnem centru.		

3.2.4. Zaključek skupinske razprave

Za zaključek srečanja povabite fante, da delijo svoje misli o pogovoru, z vprašanji:

- Kaj vam je bilo pri naši razpravi všeč?
- Kaj bi lahko izboljšali?
- Če bi lahko svoje občutke o razpravi opisali z eno besedo ali sliko, kaj bi to bilo?

Odgovorov ne uporabite za ponovno odpiranje razprave. Omogočite jim zgolj prostor, da izrazijo svoje misli ali občutke. Ko vsi zaključijo, se jim zahvalite za sodelovanje.

Opomnik. Fantom povejte, da se lahko ob primernem času srečajo s socialnim delavcem ali mentorjem, če se želijo še pogovoriti o animiranem filmu in njegovih temah ali o čemerkoli, kar je razprava v njih sprožila.

Priloge o dodatnih informacijah za izvajalce preventivnih skupinskih razprav

Namen pregledov, navedenih v nadaljevanju, je pomagati strokovnim delavcem, ki bodo vodili skupinske razprave z mladoletnimi prosilci, pri splošnem razumevanju tematike uporabe psihoaktivnih snovi. Ne gre za gradivo, namenjeno neposredni uporabi v skupinskih razpravah.

Priloga I. Uporaba psihoaktivnih snovi in njen vpliv na mlade

Za razmere na področju drog v EU sta značilni velika dostopnost in razširjena uporaba psihoaktivnih snovi. Na voljo je zelo raznolik nabor snovi, vključno s široko paleto psihoaktivnih snovi in novih sintetičnih drog. Uporabniki drog so lahko izpostavljeni večjemu tveganju za škodljive posledice za zdravje, saj morda nevede uporabljajo močnejše ali novejšje snovi oziroma mešanice drog z neznanimi tveganji za zdravje ⁽¹⁶⁾. Uporaba psihoaktivnih snovi se v evropskih državah pojavlja tako med odraslimi kot med mladimi.

Kaj je uporaba psihoaktivnih snovi? Gre za uporabo različnih psihoaktivnih snovi, ki vplivajo na čustva, zaznavanje, miselne procese in/ali vedenje. Lahko zajema občasno in poskusno uporabo, ki pa se lahko, odvisno od različnih dejavnikov, razvije v rednejšo in problematično uporabo. Uporaba psihoaktivnih snovi se lahko stopnjuje v treh fazah, kot je opisano v nadaljevanju.

1. Uporaba, ki vključuje zmerno in občasno jemanje, pri čemer je uporaba psihoaktivnih snovi ena od mnogih posameznikovih dejavnosti v rekreativne namene.
2. Pri stopnjevanju uporabe postane jemanje psihoaktivnih snovi vztrajnejše in pogostejše ter predstavlja glavno priložnostno dejavnost posameznika. Čeprav posameznikovo socialno in osebno delovanje začne pešati, je njegovo vedenje še vedno večinoma urejeno, zato lahko izpolnjuje večino svojih nalog in obveznosti.
3. Ko posameznik izgubi nadzor nad uporabo drog in razvije motnjo, povezano s tovrstno uporabo, dejavnosti v zvezi s psihoaktivnimi snovmi postanejo središče njegovega

⁽¹⁶⁾ EMCDDA, *Evropsko poročilo o drogah. Trends and Developments* (Trendi in razvoj), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2022; EMCDDA *Evropsko poročilo o drogah iz leta 2024*, EUDA.europa.eu, 2024, dostop 5. decembra 2024, <https://emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024>.

življenja. Pomembno je poudariti, da je vstop v določeno fazo sicer nujen, vendar sam po sebi ni zadosten pogoj za prehod v naslednjo fazo ⁽¹⁷⁾.

Kaj je motnja, povezana z uporabo psihoaktivnih snovi? Čeprav večina ljudi ob uporabi psihoaktivnih snovi ne utрпи resnejše škode, se nekateri srečajo s težavami, ki bistveno ogrozijo njihovo zdravje, socialno delovanje in dobro počutje ter jih opredeljujemo kot motnje, povezane z uporabo psihoaktivnih snovi (lahko so blage, zmerne ali hude). Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije (mednarodna klasifikacija bolezni, MKB 11) obstaja razlika med škodljivo rabo psihoaktivnih snovi in odvisnostjo. Škodljiva raba psihoaktivnih snovi se nanaša na vzorec uporabe, ki škoduje telesnemu ali duševnemu zdravju. Odvisnost se nanaša na uporabo snovi, ki povzroča močno željo in težave pri obvladovanju uporabe; vztrajanje pri jemanju kljub škodljivim posledicam; toleranco; in odtegnitev. Nekateri ljudje lahko doživljajo težave, povezane z uporabo psihoaktivnih snovi, čeprav ne izpolnjujejo kliničnih meril za škodljivo uporabo ali odvisnost ⁽¹⁸⁾.

Uporaba psihoaktivnih snovi in mladi. Vseevropska raziskava o alkoholu in drugih drogah, ki se redno izvaja med mladimi, starimi od 15 do 16 let, kaže, da sta med njimi izrazito prisotna kajenje cigaret in uporaba alkohola, vključno s primeri zastrupitve. Skoraj petina udeležencev študije je poročala o uporabi prepovedanih drog, pri čemer je bila konoplja najpogostejša. Zaskrbljujoča je tudi nemedicinska uporaba zdravil na recept med mladostniki, saj so nekateri poročali, da so že uporabljali pomirjevala ali sedative ter protibolečinske tablete, da bi se „zadeli“ ⁽¹⁹⁾. Mladi, ki prihajajo v Evropo, na primer prosilci za mednarodno zaščito, se znajdejo v družbah, ki dopuščajo uporabo psihoaktivnih snovi, in so tako izpostavljeni tudi s tem povezanim tveganjem.

Mladi lahko psihoaktivno snov poskusijo ali jo uporabljajo iz različnih razlogov.

Posnemanje vedenja drugih ljudi

Starši in odrasle osebe, ki redno pijejo alkohol, kadijo ali poskušajo psihoaktivne snovi, ustvarjajo vtis, da je uporaba substanc dovoljena in sprejemljiva. To predstavo ustvarjajo tudi vrstniki in prijatelji, ki pijejo alkohol ali uporabljajo konopljo, pa tudi splošno vrstniško okolje, ki nakazuje, da je uporaba psihoaktivnih snovi del mladostniškega izkušanja in domnevnega uživanja življenja.

⁽¹⁷⁾ EMCDDA, *European Prevention Curriculum. A Handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in Science-based prevention of substance use* (Evropski program preventive. Priročnik za nosilce odločanja, oblikovalce mnenj in oblikovalce politik na področju znanstveno utemeljenega preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2019, EUDA.europa.eu, str. 28–29, dostop 19. marca 2025, https://www.euda.europa.eu/publications/manuals/european-prevention-curriculum_en. Evropski program preventive (EUPC) je zasnovan za usposabljanje strokovnjakov, ki v Evropi sooblikujejo odločitve, mnenja in politike na področju preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi, temelječega na znanstvenih dognanjih.

⁽¹⁸⁾ EMCDDA, *European Prevention Curriculum. A Handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in Science-based prevention of substance use* (Evropski program preventive. Priročnik za nosilce odločanja, oblikovalce mnenj in oblikovalce politik na področju znanstveno utemeljenega preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2019, str. 29–30, dostop 19. marca 2025, https://www.euda.europa.eu/publications/manuals/european-prevention-curriculum_en.

⁽¹⁹⁾ EMCDDA, *ESPAD Report 2019. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs* (Poročilo ESPAD 2019. Rezultati Evropske raziskave o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2020, dostop 19. marca 2025, https://www.espad.org/sites/default/files/2020.3878_EN_04.pdf, str. 42–48. Raziskava je bila izvedena v 49 evropskih državah.

Radovednost in želja po izkušnjah

Psihoaktivne snovi se lahko uporabljajo iz radovednosti ali za iskanje takojšnje zadovoljitve, saj lahko delujejo hitro, začetni učinki pa so včasih lahko prijetni. Snovi se lahko poskusijo tudi z namenom izkušanja in dokazovanja lastne neodvisnosti ter za občutek večje odraslosti.

Pobeg in samozdravljenje

Če mladostnik doživlja čustveno stisko in nima zaupanja vrednega prijatelja ali podpornega socialnega kroga, lahko poišče olajšanje v uporabi psihoaktivnih snovi ter s tem poskuša povečati svojo samozavest in občutek življenjske energije. Včasih mladostniki posežejo po psihoaktivnih snoveh za lajšanje stresa (npr. v šoli), tesnobe ali depresije. Nekateri za doseg teh ciljev uporabljajo predpisane stimulatивne snovi, da bi povečali raven energije in izboljšali zbranost, ali predpisana pomirjevala za lažje spoprijemanje s čustvenim stresom različnih vzrokov.

Osamljenost in dolgčas

Nekateri mladostniki težko najdejo smiselne dejavnosti, s katerimi bi zapolnili prosti čas, in se srečujejo z občutki osamljenosti. Psihoaktivne snovi lahko predstavljajo dejavnost, s katero zapolnijo čas, hkrati pa služijo kot sredstvo za vzpostavljanje stika z vrstniki in pripadnosti skupini.

Pomanjkanje samozavesti, potreba po svobodnejšem izražanju

Pod vplivom psihoaktivnih snovi se pri mladih lahko zmanjša socialna anksioznost in sprostijo zavore, kar lahko poveča njihovo samozavest. Na ta način lažje zberejo pogum za stvari, ki si jih sicer ne bi upali: na primer zaplešejo, čeprav so slabi plesalci, zapojejo na ves glas, čeprav nimajo posluha, ali navežejo stik z vrstniki, čeprav so sicer zelo sramežljivi.

Vpliv okolja

V filmih, priljubljenih medijih in na družbenih omrežjih je pogosto mogoče videti ljudi, tako mlade kot stare, ki pijejo ali uporabljajo droge. Te dejavnosti so večinoma prikazane, kot da nimajo nobenih posledic.

Čeprav občasna uporaba psihoaktivnih snovi morda ne povzroči takojšnje škode, lahko pogosta uporaba, uporaba velikih količin, zgodnji začetek, uporaba več drog hkrati ⁽²⁰⁾ in tvegani vzorci (v povezavi z vožnjo ali spolno dejavnostjo) povzročijo negativne posledice. Obstajajo trdni dokazi, da lahko pogosta uporaba poslabša telesno in duševno zdravje ter vpliva na zavzetost za šolsko delo in učni uspeh ⁽²¹⁾.

⁽²⁰⁾ Uporaba več drog hkrati se nanaša na hkratno ali zaporedno uporabo dveh ali več dovoljenih ali prepovedanih psihoaktivnih snovi. Sočasna uporaba različnih psihoaktivnih snovi lahko poveča tveganje za zdravstvene težave in oteži učinkovito ukrepanje, na primer pri odzivu na akutno zastrupitev.

⁽²¹⁾ Urad Združenih narodov za droge in kriminal, Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, Svetovna zdravstvena organizacija, „Education Sector Responses to the Use of Alcohol, Tobacco and Drugs“ (Odzivi izobraževalnega sektorja na uporabo alkohola, tobaka in drog), *Good Policy and Practice in Health Education* (Dobra politika in praksa v zdravstvenem izobraževanju), knjižica 10, 2017, str. 26, dostop 19. marca 2025, https://cdn.who.int/media/docs/default-source/substance-use/247509eng.pdf?sfvrsn=51329e52_2&download=true.

Priloga II. Kaj je učinkovito preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi?

Cilj preprečevanja uporabe psihoaktivnih snovi je ustaviti ali odložiti začetek uporabe tovrstnih snovi. Poleg tega lahko ima pomembno vlogo pri zmanjševanju verjetnosti, da bi posamezniki, ki so z uporabo psihoaktivnih snovi že začeli, razvili problematične vzorce uporabe ⁽²²⁾. Večina ciljnih skupin, ki so jim namenjeni preventivni ukrepi, sicer ne kaže neposrednega tveganja za razvoj motenj, povezanih z uporabo psihoaktivnih snovi, vendar je lahko kljub temu izpostavljena drugim oblikam tveganja, kot so zdravstvene in duševne težave, opuščanje šolanja, konflikti z organi pregona ter različna tvegana vedenja (npr. tvegano spolno vedenje). S takimi posledicami se lahko sreča vsakdo, ki uporablja psihoaktivne snovi.

Raziskave kažejo, da je mogoče pri šolski populaciji odložiti začetek uporabe psihoaktivnih snovi, kadar je preventivni pristop usmerjen tako v razvoj osebnostnih in socialnih veščin mladih, ki spodbujajo zdravo socializacijo, kot tudi v oblikovanje spodbudnega okolja z omejenimi sprožilci za tvegano vedenje. Tovrstne strategije preprečevanja so osredotočene na:

- razvijanje socialnih kompetenc, veščin zavračanja in sposobnosti zdravega odločanja na individualni ravni;
- šolske politike v zvezi z uporabo psihoaktivnih snovi;
- vzpostavitev varnega, spodbudnega in učenju naklonjenega šolskega okolja z jasnimi pravili glede uporabe psihoaktivnih snovi ⁽²³⁾ na okoljski in sistemski ravni.

Uporaba psihoaktivnih snovi med mladimi je pogosto del širšega vzorca vedenjskih težav in tveganega vedenja. Preventivni ukrepi morajo zato to problematiko obravnavati celostno. Namesto da bi se uporabi psihoaktivnih snovi namenjala pozornost izključno in ločeno, je treba poudarek usmeriti na razvoj socialnih veščin in kompetenc, ki podpirajo zdravo socializacijo, ter na obravnavo okoljskih, socialnih in komercialnih dejavnikov, ki vodijo do tovrstnega vedenja, ne pa zgolj na samo uporabo psihoaktivnih snovi.

⁽²²⁾ EMCDDA, *Evropsko poročilo o drogah za leto 2024*, EUDA.europa.eu, 2024, dostop 5. decembra 2024, str. 14, <https://emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024>.

⁽²³⁾ EUDA, „Schools and drugs: health and social responses“ (Šole in droge: zdravstveni in socialni odzivi), april 2022, dostop 4. decembra 2024, https://www.euda.europa.eu/publications/mini-guides/schools-and-drugs-health-and-social-responses_en.

Kaj pomeni preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi (s poudarkom na mladih)?

PRIPOROČLJIVO	ODSVETOVANO
Na mezoravni (socialno okolje, skupnost) Zagotavljanje okolij, ki: • so brez drog; • omejujejo izpostavljenost priložnostim za nezdravo ali tvegano vedenje; • spodbujajo dostopnost priložnosti za zdravo vedenje; • so socialno spodbudna. Zagotavljanje zdravih socialnih povezav. Zagotavljanje spodbudnih družinskih vezi ter podpore in sodelovanja skupnosti. Na mikroravni (posameznik) • Zagotavljanje smiselnega udejstvovanja in občutka smisla. • Razvijanje socialnih kompetenc. • Psihoizobraževanje (čustvena pismenost, spoprijemanje s čustvi in stresom). • Učenje učinkovitega komuniciranja in razvijanje medosebnih veščin. • Podpora staršem pri razvoju starševskih veščin.	Izvajanje zgolj informativnih ukrepov o: • vrstah drog; • negativnih učinkih drog na telo in um; • kaznih, povezanih z uporabo drog. Izvajanje ukrepov (na družbenih omrežjih in v množičnih medijih), ki implicitno nakazujejo, da naj bi bila uporaba psihoaktivnih snovi razširjena, družbeno sprejemljiva ali pogosta oblika spoprijemanja s težavami.

Urad za publikacije
Evropske unije

